

Bezuinigingen op ontwikkelingshulp is geen rekenoefening maar een morele keuze

Terwijl de druk op maatschappelijke organisaties toeneemt om hun impact te bewijzen, lijkt het oorspronkelijke doel, daadwerkelijk structurele verbetering, steeds verder uit beeld te raken. De manier waarop we impact meten bepaalt wat als succes geldt. Hoge percentages en mooie cijfers geven blijk van indrukwekkende resultaten. Maar wie bepaalt wat 'resultaat' is? Wat wordt er precies gemeten, en waarom? Op die vraag blijft het opvallend stil. Zolang we blijven meten wat makkelijk is, in plaats van wat nodig is, bepalen onjuiste cijfers de richting van beleid en praktijk.

De recente beslissing om niet extra te investeren in ontwikkelingssamenwerking^{1,2} laat zien hoe deze manier van denken ook politiek doorwerkt. Wat onvoldoende effectief³ zou zijn, wordt met bezuinigingen 'effectiever' gemaakt. Effectiviteit lijkt daarbij vooral te betekenen: processen optimaliseren, kosten beperken, resultaten zichtbaar maken. Efficiënt werken kunnen we als geen ander. Maar structurele verandering vraagt iets anders. Als we efficiëntie en effectiviteit door elkaar halen, is het geen verrassing dat de beoogde impact van goede doelen niet wordt behaald.

Het terugdringen van kinderarbeid laat zien hoe deze manier van meten in de praktijk uitpakt. Een van de projecten⁴ waar ik op werkte, opgezet voor de duur van één jaar met mogelijkheid tot verlenging, had als doel kinderarbeid structureel terug te dringen in deelnemende fabrieken.

De aanpak was bewust breed ingestoken: het project richtte zich op leefbaar loon voor werknemers, kinderopvang naast de fabriek en het beschikbaar stellen van schoolspullen voor de kinderen. Deze maatregelen moesten de noodzaak van kinderarbeid wegnemen, in plaats van de symptomen te bestrijden.

Na een jaar luidde de vraag van de financier: hoeveel kinderen zijn er uit kinderarbeid gehaald? Het antwoord was nul. Het project werd stopgezet.

In dit voorbeeld wordt impact gelijkgesteld aan een direct, kwantitatief resultaat. Geen kind uit de fabriek betekent geen succes. Maar structurele verandering laat zich zelden vangen in één indicator.

Wanneer impact wordt opgevat als een kwantitatieve verandering, verdwijnen vragen over machtsverhoudingen, afhankelijkheid en lange termijn transformatie al snel naar de achtergrond. Wie kinderen actief uit fabrieken haalt zonder de randvoorwaarden te creëren, loopt het risico het probleem slechts te verplaatsen. Meten is hier een middel om complexiteit te negeren.

In de context van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid wordt de aantrekkingskracht van meten extra zichtbaar. Wat telt, is of interventies zich laten optimaliseren, vergelijken en afrekenen. Beleid wordt stuurbaar. Bezuinigingen kunnen worden gepresenteerd als rationele ingrepen in plaats van politieke keuzes. Wat niet aantoonbaar efficiënt is, wordt systematisch uitgesloten. Wat blijft, is wat zich laat vangen in rapportages, kleurrijke tabellen en pictogrammen. Goede doelen blijven krampachtig hangen in de vraag wat ze moeten laten zien om serieus genomen te worden. Dit gaat ten koste van hun missie en uiteindelijk de begunstigen. In plaats van te focussen op wie heeft ons het hardst nodig verliezen we ons in de vraag wie vergroot onze kans op aantoonbaar succes.

Systeemverandering vraagt meer dan beleidswijzigingen of andere subsidievoorwaarden. Het vraagt ook dat organisaties hun eigen relatie tot meten heroverwegen. Wat we meten wanneer we impact meten, is niet alleen een technische aangelegenheid, maar vooral een morele keuze.

Die keuze gaat over macht: wie bepaalt wat vooruitgang is, wie mag oordelen, en wie draagt de gevolgen wanneer die definities tekortschieten.

Dit pleidooi ontslaat de goede doelen zelf niet van verantwoordelijkheid. Ook zij maken keuzes. Ze passen zich aan, soms noodgedwongen, soms uit gemak. Ze accepteren meetkaders die weinig tot niets zeggen over de werkelijkheid die zij dagelijks tegenkomen. Daarmee dragen ze, bewust of onbewust, bij aan het behouden van een systeem dat bestaande machtsverhoudingen in stand houdt.

De vraag is daarom niet of we moeten meten, maar wat. En wie zijn we bereid niet te zien wanneer meten het doel op zich wordt. Wie blijft vasthouden aan cijfers die goedheid moeten bewijzen, loopt het risico precies datgene uit het oog te verliezen wat goede doelen zeggen te willen beschermen.

1. Analyse Coalitieakkoord 2026-2030 | CPB Website
2. Kabinet investeert niet in ontwikkelingshulp, ondanks toezegging in akkoord | de Volkskrant
3. Minister Klever: Nederlandse belangen centraal in ontwikkelingshulp | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl
4. Deze tekst is gebaseerd op een echte ervaring. Details zijn aangepast om de betrokken organisatie en donoren niet herkenbaar te maken.